

De SustainaBul MBO en duurzaamheid in het mbo

In het kader van het project SustainaBul MBO heeft de coöperatie Leren voor Morgen aan CINOP gevraagd om een onderzoeksrapport op te leveren met betrekking tot de stand van zaken van duurzaamheid in het mbo, waarbij ervaringen en data vanuit de SustainaBul MBO centraal staan. Deze samenvatting geeft een overzicht van de voornaamste conclusies en aanbevelingen.

Inleiding

In het kader van de wereldwijde transitie naar duurzaamheid, verankerd in internationale verdragen en nationaal beleid, staat het (middelbaar beroeps-) onderwijs in Nederland centraal. Hier ligt de nadruk op duurzame ontwikkeling en het verwezenlijken van de Sustainable Development Goals (SDG's). Het onderzoeksrapport belicht de essentiële rol van de SustainaBul MBO binnen deze context.

De SustainaBul MBO is een initiatief georganiseerd door Leren voor Morgen, met als doel om onderwijsinstellingen te stimuleren en ondersteunen om verdere verduurzaming in het onderwijs te bewerkstelligen. De SustainaBul MBO bestaat uit zowel een netwerk als een benchmark. Het netwerk, bestaande uit 36 mbo-instellingen, faciliteert kennisdeling en consultatie. Meer dan 75% van de mbo-studenten studeert aan aangesloten instellingen.¹ De jaarlijkse benchmark, waaraan 26 mbo-instellingen deelnamen tussen 2019 en 2023 (vertegenwoordiging van 42% van het totaal aantal mbo-studenten), evalueert duurzaamheidsimplementatie via een vragenlijst op basis van vier thema's: onderwijs, praktijk, bedrijfsvoering, en integrale benadering. Deze thema's zijn gebaseerd op de Whole School Approach (WSA).² De puntentoekenning, op basis van coöperatieve ranking, gebeurt aan de hand van aangeleverde antwoorden, toelichtingen en bewijslast. De resultaten categoriseren instellingen als koplopers, versnellers of nieuwkomers op basis van behaalde punten.

Bevindingen

De mbo-instellingen die deelnemen aan de SustainaBul MBO (netwerk en benchmark) kunnen als koplopers worden gezien: zij laten zien bezig te willen zijn met onderwerp en ook bereid zijn zichzelf hierop te laten beoordelen door andere mbo-instellingen. De geanalyseerde 16 mbo-instellingen behalen gemiddeld 62% van het totaal aantal haalbare punten in de benchmark, wat wijst op een matige tot redelijke prestatie op het implementeren van duurzaamheid. Over het algemeen is er een positieve trend zichtbaar in de behaalde punten van alle instellingen die meermaals deel hebben genomen aan de benchmark van de SustainaBul MBO. De trends laten zien dat de vooruitgang die mbo-instellingen realiseren een meer systemische verankering van hun activiteiten binnen de instelling betekent.

Mbo-instellingen ondernemen vooral activiteiten op de volgende twee onderwerpen van de SustainaBul MBO: 'visie op onderwijs' en 'duurzaamheid in het curriculum'. De Sustainable Development Goals en wettelijke eisen blijken richtinggevend voor duurzaamheidsinitiatieven. Gemiddeld gezien wordt er het minst gedaan rondom het onderwerp 'duurzaamheid in de stages'.

¹ Berekend op basis van een totaal aantal mbo-studenten in oktober 2022.

² Whole School Approach: <https://lerenvoormorgen.org/whole-school-approach/>.

Het realiseren van systemische veranderingen op het gebied van duurzame ontwikkeling binnen mbo-instellingen vereist een multidimensionale benadering. Individuele voortrekkers, vaak docenten of medewerkers, spelen een cruciale rol als drijvende krachten achter duurzaamheidsinitiatieven. Deze individuen hebben de capaciteit om hun collega's, managers en studenten te inspireren en te motiveren. Belangrijk is echter dat leiderschap op bestuurs- en managementniveau eveneens onmisbaar is om duurzaamheid op institutioneel niveau te verankeren. Het onderzoek benadrukt de noodzaak van ondersteuning vanuit het leiderschap, zowel financieel als strategisch. Het vrijmaken van middelen, het creëren van tijd en ruimte voor initiatieven, en het stellen van duidelijke doelen en verwachtingen worden als essentieel beschouwd.

Het samenspel van *bottom-up* en *top-down* benaderingen leidt tot een betere integratie van duurzame ontwikkeling op alle niveaus binnen een mbo-instelling. Door individuele initiatieven te verbinden en centrale coördinatie te bevorderen, kan duurzaamheid minder afhankelijk worden van individuen en een integraal onderdeel worden van de missie en cultuur van de instelling.

De bevindingen van dit onderzoek benadrukken dat hoewel er een stijging is in duurzaamheidsactiviteiten bij instellingen die deelnemen aan de SustainaBul MBO, duurzame ontwikkeling nog niet volledig geïntegreerd is binnen mbo-instellingen. Het benadrukt het belang van instrumenten zoals de SustainaBul MBO als stimulans om duurzaamheidsinspanningen te bevorderen en te versterken. De SustainaBul biedt inzicht, stimuleert verbeteringen en fungeert als een krachtig middel om duurzaamheidsinitiatieven in kaart te brengen. Het competitieve element motiveert bestuur en management, terwijl het netwerk cruciale mogelijkheden biedt voor uitwisseling en leren tussen instellingen. De SustainaBul MBO draagt zo bij aan het bevorderen van duurzaamheid op verschillende niveaus binnen de instellingen.

Aanbevelingen

Voor landelijke en regionale overheden wordt aanbevolen om actieve ondersteuning te bieden aan mbo-instellingen door zowel financiële als strategische steun te verlenen voor duurzaamheidsinitiatieven. Daarnaast dienen zij beleidskaders te creëren die duurzame ontwikkeling binnen het mbo bevorderen.

Voor bestuur en management van mbo-instellingen is het cruciaal een krachtige visie op duurzaamheid te ontwikkelen en deze concreet naar de praktijk te vertalen. Het opzetten van een practoraat rondom duurzaamheid of het aanstellen van een duurzaamheidscoördinator kan ook waardevol zijn. Het is essentieel om voortrekkers in duurzaamheid te waarderen en te belonen, en om voldoende middelen beschikbaar te stellen voor docenten en medewerkers met duurzame ideeën. Daarnaast is het professionaliseren van medewerkers op het gebied van duurzaamheid en het vergroten van bewustzijn binnen de instelling van groot belang. Deelname aan initiatieven zoals de SustainaBul MBO biedt waardevolle inzichten en kan dienen als bron voor verdere ontwikkeling op het gebied van duurzame ontwikkeling.

Voor een gedetailleerde weergave van alle resultaten en aanbevelingen voor diverse doelgroepen wordt verwezen naar het volledige onderzoeksrapport.